

TILTAKSSTRATEGI

**for bruk av tilskuddsmidler til miljøtiltak i jordbruket
og nærings- og miljøtiltak i skogbruket**

2023 – 2026

**TØNSBERG
KOMMUNE**

Vedtatt av utvalg for miljø, teknikk og næring 26.04.2023 og kommunestyret 10.05.2023.

Sammendrag

Kommunen er pålagt å lage en strategisk plan for bruk av miljøvirkemidlene i samarbeid med næringen. Planen danner grunnlag for å få tildelt midler fra Statsforvalteren. I 2023 var denne rammen 5 millioner kroner for Tønsberg av en total ramme på 48,4 millioner for Vestfold og Telemark.

Siste del av planen inneholder en strategi for prioritering av midlene. For SMIL-ordningen prioriteres tiltak som kan redusere avrenning av jord og næringssalter fra jordbruket. For bruk av skogbruksmidlene prioriteres tilskudd til ungskogpleie og ombygging av skogsbilveier for å tåle 10 tonn akseltrykk med opptil 24 m vogntog.

Innhold

TILTAKSSTRATEGI	0
FORORD	1
1. TO SIDER OM LANDBRUKET I TØNSBERG (FRA AGRI ANALYSE 2020)	2
2. INNLEDNING.....	4
2.1. FORSKRIFT OM TILSKUDD TIL SPEIELLE MILJØTILTAK I JORDBRUKET.	4
2.2. FORSKRIFT OM ORGANISERT BEITEBRUK	4
2.3. FORSKRIFT OM DRENERING (GRØFTING)	4
2.4. FORSKRIFT OM TILSKUDD TIL NÆRINGS- OG MILJØTILTAK I SKOGBRUKET	4
3. MILJØUTFORDRINGER FOR LANDBRUKET I TØNSBERG	5
3.1.1. <i>Kulturlandskap</i>	5
3.1.2. <i>Biologisk mangfold</i>	7
3.1.3. <i>Kulturminner</i>	9
3.1.4. <i>Tilgjengelighet og friluftsverdier.</i>	10
3.1.5. <i>Avrenning til vassdrag og utslipp til luft</i>	12
3.1.6. <i>Skogbruket:</i>	15
4. PRIORITERINGER 2023 – 2026	17
5. VEDLEGG	20

Forord

Kommunene ble fra 01.01.04 tillagt forvaltningsansvar for tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket, og for tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket. I 2013 kom tilskudd til drenering og fra 2020 fikk kommunen i tillegg forvaltningsansvaret for tilskudd til skogsveier og tiltak i beiteområder. Kommunene får tildelt en årlig disposisjonsramme fra Statsforvalteren, hvor rammen til den enkelte kommune blir fastsatt ut fra flerårige tilskuddstrategier som kommunene utarbeider. Tildelt ramme er også basert på hvor aktiv den enkelte kommune er. I 2023 var rammen på 5 millioner kroner. Nasjonalt miljøprogram, Regionalt miljøprogram (RMP) og Regionalt skog- og klimaprogram Vestfold og Telemark skal legges til grunn for denne tiltaksstrategien.

Landbrukskontoret som inngår i virksomheten Areal, bygg og landbruk har utarbeidet planen. Den er en mindre revisjon av planen som ble laget for perioden 2020-22. Skogeierlaget, bondelagene og bonde og småbrukarlaget har vært invitert til en kort høringsrunde i forkant av politisk behandling av planen.

1. To sider om landbruket i Tønsberg (fra Agri analyse 2020)

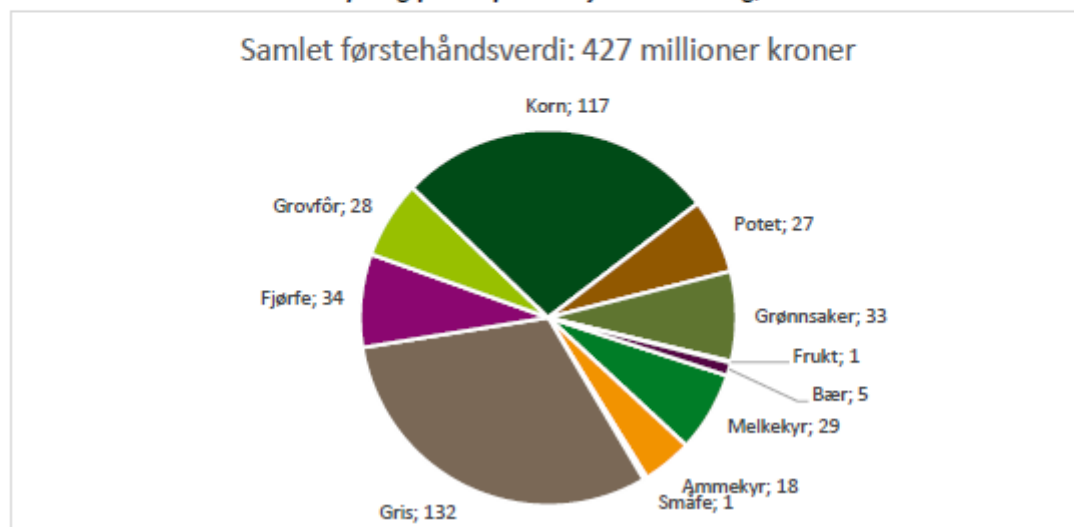
Tønsberg

Gris og korn utgjør de største produksjonene i førstehåndsverdi. Korn dyrkes på 75 prosent av jordbruksarealene. Kommunen har 38 prosent av fylkets slaktegris. Jordbruket i Tønsberg kommune utgjorde 18 prosent av førstehåndsverdien til fylkets jordbruk i 2020.

Fakta om Tønsberg

Antall innbyggere (2020)	56 293
Totalt areal i alt, km ²	329
Jordbruksareal i drift, km ²	113
Tønsbergs andel av Vestfold og Telemarks jordbruksareal i drift	18 %
Produktivt skogareal, km ²	147
Omsatt tømmer volum, m ³	59 024
Antall landbrukseiendommer	893
Antall jordbruksbedrifter (foretak med produksjonstilskudd)	288
Antall sysselsatt jordbruk	365
Antall sysselsatt skogbruk	45
Antall sysselsatt tre- og papirindustri	73
Antall sysselsatt matindustri	1 076
Verdiskaping, jordbruk, mill. kr (førstehåndsverdi)	427
Verdiskaping, skogbruk (bruttoverdi av avvirkning), mill. kr	19

Førstehåndsverdien av husdyr- og planteproduksjon i Tønsberg, 2020. Mill. kroner

Figur 1. Landbrukets førstehåndsverdier i Tønsberg fordelt på produksjoner (2020-tall).

Dyrka jord i drift i Tønsberg, andelen av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift, 2020

	Dyrka jord i drift (dekar)	Andel av Vestfold og Telemarks dyrka jord i drift
Grovfôr	23 251	9 %
Korn	84 901	25 %
Potet	3 149	20 %
Grønnsaker	1 645	9 %
Frukt	33	1 %
Bær	166	5 %
Dyrka jord i drift	113 145	17,7 %

Antall husdyr i Tønsberg og andelene av Vestfold og Telemarks husdyr, 2020

	Antall husdyr	Andel av Vestfold og Telemarks husdyr
Melkekyr	701	15 %
Ammekyr	1 267	18 %
Søyer	1 127	5 %
Purker	1 726	31 %
Slaktegris	44 841	38 %
Verpehøner	41 206	18 %
Slaktekyllinger	296 195	15 %
Ender, kalkuner og gjess	66 207	15 %

Figur 2. Første tabell viser fordeling av ulike jordbruksproduksjoner i Tønsberg og hvilken betydning det har på fylkesnivå (2020-tall).

2. Innledning

Forskrift om spesielle miljøtiltak i jordbruket og *Forskrift om nærings- og miljøtiltak i skogbruket* pålegger kommunene å lage egne retningslinjer for prioritering av søknader. Det offentlige miljøarbeidet i landbruket er organisert i 3 nivåer. 1) Nasjonalt miljøprogram, 2) regionalt miljøprogram og 3) kommunal tiltaksstrategi (denne planen). I tillegg har den enkelte bonde eller foretak sin egen kvalitetssikringsplan (KSL) som brukes ved egenrevisjon på gården. KSL består av standarder hvor det er stort fokus på miljø ved f.eks. gjødselsplan. Faglagene har fått anledning til å uttale seg i en kort høringsrunde.

2.1. *Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket.*

I 2023 er tildeling 1,9 millioner. Formålet er å fremme ivaretagelsen av natur og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensingen fra jordbruket. Det kan gis tilskudd til:

- planleggings- og tilretteleggingsprosjekter
- kulturlandskapstiltak
- forurensingstiltak

2.2. *Forskrift om organisert beitebruk*

Ingen tildeling av midler i 2023. Formålet med tilskuddet er å legge til rette for best mulig utnyttelse av beite i utmark, redusere tap av dyr på utmarksbeite og fremme fellestiltak i beiteområdene. Det kan gis tilskudd til:

- planleggings- og tilretteleggingsprosjekter
- sanke- og skilleanlegg
- elektronisk overvåkningsutstyr

2.3. *Forskrift om drenering (grøfting)*

I 2023 er tildeling 2,5 millioner. Formålet med forskriften er å øke kvaliteten på tidligere grøftet jordbruksjord ved å gi tilskudd til drenering av dårlig drenert jord med potensial for økt jordbruksproduksjon, samt å redusere faren for erosjon og overflateavrenning av næringsstoffer til vassdrag.

Det kan gis tilskudd til (satser fra 1. juli 2023):

- systematisk grøfting, profilering og omgraving, dette utgjør 4.000 kroner per dekar.
- annen grøfting kan det gis 61 kroner per løpemeter grøft begrenset oppad til 4.000 kroner per dekar.

2.4. *Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket*

I 2023 er tildeling 0,62 millioner. Formålet er å stimulere til økt verdiskapning i skogbruket, samtidig som miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivaretatt og videreutviklet.

Det kan gis tilskudd til skogkultur, veibygging, miljøtiltak i skog, drift med taubane og hest, andre tiltak i skogbruket

3. Miljøutfordringer for landbruket i Tønsberg

3.1.1. Kulturlandskap

Figur 3. Utsikt sørover fra Lønnskollen mot Vivestad. Foto: Rune Nordeide

Kulturlandskap er alt landskap påvirket av mennesker og husdyr. *Jordbrukets kulturlandskap* er landskap som jordbruket gjennom århundrers drift har skapt og stadig fortsetter å skape. Landskapet kan deles inn i tre kategorier:

- «Hverdagslandskapet» – Dette er det mest av. Her er forvaltningen en del av den daglige landbruksdriften og støttes av AK-tilskudd (produksjonstilskudd) og beitetilskudd.
- *Verdifulle kulturlandskap* – Regionalt prioriterte landskap som kan støttes med RMP- og SMIL-tilskudd, og bidra til drift og skjøtsel.
- *Spesielt verdifulle kulturlandskap* – Dette er bl.a. de nasjonalt utvalgte kulturlandskapene i jordbruket. I Tønsberg har vi områdene rundt Jarlsberg-Ilene, og en del av Slagendalen som er registrert som nasjonalt viktige kulturlandskap.

Landskapet i Tønsberg karakteriseres av relativt sett store, sammenhengende og lettdrevne arealer, oppbrutt av nord-sør gående høydedrag. Noen markante landskapstrekk:

Raet er et markant landskapstrekk og ble til når isbreen la igjen en åsrygg med sand og stein for ca. 12.000 år siden. Raet går gjennom de søndre deler av kommunen og strekker seg fra Gullerød ved grensa til Horten til Brendsrød i sør. Gamle E18 ligger på toppen av Raet.

Ramnessletta er et stort rundt sammenhengende jordbruksområde bare avbrutt av bekker og elver. Sletta er egentlig en forsenkning i en tidligere vulkan, en såkalt *kaldera*.

Våle har også store sammenhengende jordbruksområder hvor 2-3 nord-sør-gående høydedrag avskjæres av dype ravinedaler. Noen av disse dalene er planert for å forenkle jordbruksdriften.

Fon har kulturlandskap med mindre jordbruksområder som er omgitt av rike edellauvskoger. Sentralt i *Fon* ligger middelalderkirken og området er rikt på kulturminner.

Vivestad har også to nord-sør-gående jordbruksdalfører. Her er barskogen mer dominerende, og ikke så preget av kystklima. Merkedammen ligger midt i det store sammenhengende skogområdet, som Tønsberg deler med Sandefjord og Larvik.

Også *Jarlsberg*, *Slagen* og *Tverved* er markante landskapsrom.

Geologisk er det ulike varianter av rombeporfyr som dominerer i kommunen. Ramnesvulkanen har gitt andre vulkanske bergarter i et område fra Høyjord til Barkåker. Ved Sem begynner en syenitt forekomst og monzonitt (larvikitt) preger åsene Lønnskollen, Snippene, Barlinåsen og Undrumsåsen.

Hagemark er en type natur som finnes spredt i kommunene. Den kjennetegnes ved store eiketrær eller styvet ask og tilgrenser oftest dyrket mark. Disse områdene har vist seg å ha et svært stort biologisk mangfold, både av planter og dyr. Etter at mange gårdsbruk sluttet med husdyr, blir ikke hagemarksområdene lenger beitet, og livsmiljøet for en rekke arter blir forringet. Dette er derfor områder det er spesielt viktig å stimulere til skjøtsel av, gjerne med etterfølgende beiting.

Utfordringer

Landskapet holdes i stor grad i hevd gjennom et svært aktivt jordbruk. Mer marginale områder har hatt preg av gjengroing, siden store deler av husdyrholdet med beitende dyr ble redusert på 50- og 60-tallet. Imidlertid har interessen for ammeku og sau hatt en markant økning de siste 20 årene. Dette har ført til at tidligere skogsmark og gammel kulturmark er blitt ryddet. Sistnevnte med SMIL-tilskudd.

Internasjonal og nasjonal landbrukspolitikk har ført til strukturrasjonalisering og at en stor andel av dyrka marka leies bort. En ukontrollert igjengroing på arealer med dårlig arrondering og lav jordbruksproduksjon vil kunne gi en svært uheldig utvikling for kulturlandskapet.

3.1.2. Biologisk mangfold

Figur 4. Nyfødt rådyrkalv som trykker. Foto. Berit N. Pettersen

Tønsberg kommune har i nasjonal sammenheng et stort biologisk mangfold. Det skyldes et godt klima, geologien med basiske bergarter og at en stor andel av kommunen er under marin grense. Det biologiske mangfoldet blir ivarettatt på ulike måter;

1. Statlige verna områder. 13 naturreservater, ett plantefredningsområde og tre naturminner finnes i kommunen pr januar 2023. Flere reservat er under opprettelse.
2. Naturtyper i ulike kategorier. Kartleggingen har foregått i ulike etapper. Naturtyper etter såkalt håndbok 13 er særlig gjennomført i bekker og elver. Kartlegging etter NiN (Naturtyper i Norge) er gjennomført på 2/3 av kommunens landareal høsten 2021. Vestre del gjenstår.
3. Nøkkelbiotoper i skog. Ble kartlagt i 2001 og 2014 i forbindelse med skogbruksplanlegging. All gammelskog er vurdert etter MiS-metodikk, og ca. 200 nøkkelbiotoper ligger i basen. Neste planlagte skogbrukstakst er 2025 for Tønsberg.
4. Artsregisteringer der de mest sjeldne artene er kategorisert etter sårbarhet (rødlista).
5. Registrering av fremmede arter i norsk natur (svartelistede) kategorisert på grad av trussel.

Miljødirektoratet regner med at det er 44 000 arter i Norge hvorav 2 355 er truet. Av disse igjen lever 48 % i skog og 24 % er knyttet til kulturmark. Altså er over 70 % av de truede artene knyttet til landbruksområder. De blir sjeldne, eller borte for alltid, dersom driften ikke opprettholdes. Dessuten er jordbruket en viktig aktør i forbindelse med opprettholdelse og skjøtsel i naturvernområder, våtmarksområder, slåttemark, utvalgte naturtyper, kantsoner mellom innmark/utmark, elve- og bekkekanter, åkerholmer, styvingstrær, dammer, og leveområder for dyr, fugler, insekter og planter.

I Tønsberg er det ca 17 mil med bekker og elver. I tillegg kommer bekker som ikke synes på kart i stor målestokk. En stor andel av bekkene ligger i jordbrukslandskapet, og der blir forvaltning av kantsonen et aktuelt tema. Bonden kan ha ønske om en smal kantson med bare gras slik at jordet blir størst mulig og uten skygge. Dette fører til mindre biologisk mangfold samtidig som elvekanten blir mer utsatt for erosjon da trerøtter binder jorda bedre enn grasrøtter.

Skogbruket er omfattet av en egen miljøforskrift, og alle som selger tømmer må være sertifiserte. Av sertifiseringen følger 30 kravpunkter hvor mange er knyttet til friluftsliv og miljø. F.eks. er det krav til bredde på kantsone mot vassdrag, og eller hogstgrense mot et rovfuglreir. I nøkkelbiotoper må grunneier avstå fra hogst, eller foreta spesiell skjøtsel. Om dette gir store tap, kan det søkes om tilskudd etter NMSK-ordningen. Skogbrukets egen registrering av nøkkelbiotoper har i flere sammenhenger ført til at området har blitt vernet i etterkant, f. eks. naturreservatene Ryksåsen og Grøum. Ved frivillig vern gir grunneierne Statsforvalteren tilbud om vern av aktuelle områder. Det blir foretatt naturfaglige registreringer og utarbeidet skogtakster for de områdene der det er behov for det. På grunnlag av tilbud og naturfaglige registreringer utarbeider Statsforvalteren forslag til avgrensning og verneforskrift for områdene.

Utfordringer:

En åpenbar trussel er nedbygging av landbruksarealer til bolig- og næringsområder, veier og jernbane. Dette blir ikke omtalt nærmere da det skal være ivarettatt av annet lovverk.

Jord- og husdyrbruk kan opprettholde mange av de artene som er knyttet til kulturlandskapet. Jordbruket kan også begrense det biologiske mangfoldet ved stadig større driftsenhet og maskiner hvor marginale områder blir utelatt og som så gror igjen. Arter som vipe, åkerrikse og storspove er eksempler på det siste. Det er en utfordring å finne balansen mellom et effektivt jord- og husdyrbruk samtidig som det biologiske mangfoldet ikke begrenses. Her er det flere virkemidler, bl.a. SMIL-midler.

Også skogbruket rasjonaliserer, og tømmerdrifter og maskiner blir stadig større. Dette kan føre til en fragmentering av skogområder som er negativt for arts mangfoldet. I deler av kommunen vokser skogen på marine avsetninger med høy grunnvannstand. Det er en utfordring å drive skogbruk i slike områder uten å påføre skogbunnen dype kjørspor og ødelegge vannhusholdningen. Landskogtakseringens resultater viser at det blir stadig mer av død ved, grove trær og større andel med ulike lauvtreslag. Dette sammen med de mer enn 200 nøkkelbiotopene og enda flere utfigurerte naturtyper, bør gi et godt grunnlag for å ivareta det biologiske mangfoldet. Men det krever at skogbruket allerede ved ungskogpleie søker å skape en variasjon i treslagsfordelingen.

Hvordan forvalte kantsonene langs vassdrag i kulturlandskapet på en best mulig måte, der hensynet til jordbruksproduksjon blir veid mot faren for erosjon i elvekanter og tap av biologisk mangfold.

Ved bygging av slamlaguner og gjødselkummer er det en utfordring å få til en plassering i jordbrukets kulturlandskap som ikke forringer landskapsverdiene, og som tar minst mulig dyrket mark.

3.1.3. Kulturminner

Figur 5. På Kalsrud gård har Lars Solli gjenåpnet gamle beiteområder med gravhauger. Bildet er fra befaring med faglagene i kommunen. Foto: Miguel A.S. Valls

Med kulturminner menes alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter som det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Middelalderbyen Tønsberg er blant de eldste i Norge. Påminnelser om tidligere tiders aktivitet finner vi i fornminner som gravrøyser, gravhauger, helleristningsfelt, steinsettinger, hulveier og bygdeborger, bygninger og gårdsmiljø.

Eldre driftsbygninger er i mange tilfeller lite egnet til dagens landbruksproduksjon, men kan være viktige element i et bygnings- og gårdsmiljø. Det finnes også en mengde andre typer hus som ikke lenger har noen økonomisk betydning for driften, men som er en viktig del av et helhetlig gårdsmiljø. Dette kan være f.eks. hønsehus, smier, kvernhus, bryggerhus og stabbur.

Steingjerder er landskapselementer som det finnes mye av i vår kommune. Mange steingjerder har blitt fjernet i forbindelse med sammenslåing av gårder, bakkeplanering eller andre tiltak for å bedre arronderingen på jordene. Også kullmiler er vanlige kulturminner i nordre del av kommunen - den del av kommunen som hørte innunder cirkumferensen til Eidsfos verk as. Gravhauger, hulveier og steinalderboplasser er automatisk fredet (eldre enn 1537 e.Kr.).

Utfordringer:

Det er en utfordring å ta vare på kulturminner i landbruksområder og synliggjøre de for allmennheten. Inngjerding og husdyrbeite gjør ofte at kulturminner kommer tydelig fram.

Restaurering av bygninger er kostbart, og SMIL-midler kan bare i begrenset grad brukes til finansiering. Restaureringstiltak skal skje etter antikvariske prinsipper når det bevilges SMIL-midler. I tillegg til tilskudd over jordbruksavtalen finnes også støtteordninger fra kulturminneforvaltningen. Disse ordningene bør ses i sammenheng.

3.1.4. Tilgjengelighet og friluftsverdier.

Fig 6. En sti gjennom åkeren binder sammen skogområder i Slagen, og er et eksempel på at landbruket gjør områder tilgjengelige for befolkningen. Tiltaket kan gis SMIL-støtte.

Landbruksområder er næringsområde for landbruket og friluftsområde for befolkningen. Det kan by på noen utfordringer. I 2022 bor det 58 561 mennesker i kommunen. SSB forventer en befolkningsvekst på snaut 1 % (1,3 % sise året), og i 2040 vil det da bo 11 000 flere mennesker her. Dette tilsier at trykket på landbruksarealene vil fortsette å øke, og vil kreve en bevisst jordvernstrategi for å hindre nedbygging. Hele kommunen er nå kartlagt i forhold til friluftsområder. Nesten hele skogarealet i kommunen har fått høyeste verdi som er «svært viktig friluftsområde». Øvrig del av skogen er registrert som «registrert friluftsområde». Ved Merkedammen, Langevann og noen kystnære områder er det statlig sikra friluftsområder. Jordbruksarealene er ikke gitt noen verdi som friluftsområder. Etter friluftsløven er dette innmark, og allemannsretten gjelder ikke. Unntaket er i vinterhalvåret etter nærmere føringer.

Mange stier følger traktorveier og enkle sleper som skogeiendommen en gang har anlagt. Stort sett er dette uproblematisk, og mange av stiene er skiltet og merket. Men den dagen skogeier vil benytte veien til uttransport av tømmer, kan det oppstå interessekonflikter. Veien blir for en periode sølete og kanskje med hjulspor. De fleste skogeiere er sertifiserte, og et av kravpunktene går på at skogeier skal rydde stier og skiløyper for kvist etter hogst. Dette kan av praktiske årsaker ikke alltid gjennomføres umiddelbart, og vil kreve forståelse av alle som gjester skogen. Ofte vil et skilt som forklarer situasjonen løse saken. Det kan også bli diskusjon om hva en sti er. Kravpunktet definerer en sti ved at den må framkomme på kartserien N 50 eller framstå som tydelig i bruk. Også forskrift om bærekraftig skogbruk har lignende bestemmelser i § 5.

Selv om jordbruket er innmark, og ikke åpent for allmenn ferdsel, kan det anlegges stier etter avtale i eiendomsgrenser og kantsoner mot bekker. Rakkåsstien er et godt eksempel på dette. Her er det anlagt mange kilometer med stinett gjennom en jord- og skogbruksområder i Slagen. Stien ble til gjennom et samarbeid mellom Sem grunneierlag, Rotary, Statsforvalteren og kommunen. Det er også planlagt en sti fra Revetal til Tønsberg langs gamle ferdselsveier i jordbrukslandskapet. Såkalte SMIL-midler som denne planen omhandler, kan benyttes til

tilretteleggingen og opparbeidelse av stinett. En annen ordning (RMP) kan gi driftsstøtte til det tapet grunneier lider ved manglende produksjon som følge av stier på jorder. Det har i mange år vært jobbet med tilrettelegging av kulturstier, ridestier, kyststier m.m. i kommunene der også landbruket er involvert. Selv om mye har kommet på plass, er det fremdeles et behov for ytterligere stier, ikke minst i forhold til hest. Opplysning til allmennheten om allemannsretten og ferdsel i naturen (friluftsloven) er også et viktig moment for å unngå konflikter i jordbrukets kulturlandskap.

Jakt har også rekreasjons-, opplevelses- og næringsmessig betydning. Utnyttelsen av viltressursene ivaretas av grunneierlagene, og det er salg av jaktkort til allmennheten for en rekke jaktbare småviltarter.

For både Langevann, Merkedammen, Akersvannet og Aulivassdraget selges det fiskekort. Aulivassdraget elvelag har tilrettelagt for fiskeplasser og kanoutsettingsplasser i elva i både Merkedamselva og i Aulielva. I deler av vassdraget har det blitt gitt midler til å fjerne store trær som har veltet ut i elva. Her har elvelaget gjort en stor jobb med opprydning. Disse tiltakene har muliggjort fremkommelighet for kano i større deler av elva.

Utfordringer:

Med en økende befolkning, og nye boligområder som grenser til landbruksområder, er det utfordring for landbruksnæringen å drive sin næringsutøvelse samtidig som det skal tas hensyn til befolkningens bruk av arealer til rekreasjon og friluftsliv. Tilskuddsmidler kan bidra til at landbruket er en medspiller i utvikling av nye stitraseer gjennom det flotte jordbrukslandskapet i kommunen.

3.1.5. Avrenning til vassdrag og utslipp til luft

Figur 7. På Bjune jobber Rastadelva, og store mengder matjord blir årlig erodert. SMIL-midlene kan brukes til ulike tiltak for å stabilisere elvekanter. Foto: Rune Nordeide

Som en konsekvens av EU's vannrammedirektiv (2000), vedtok stortinget i 2006 en vannforskrift med mål om å sikre god vannkvalitet i alle landets vannforekomster. Arbeidet administreres gjennom 10 vannregioner og 105 vannområder. Tønsberg kommunes areal omfattes av vannområdene *Aulivassdraget* og *Horten-Larvik*. Vannområdene har eget politisk valgt styre og prosjektleder. Det er felles prosjektleder for de to vannområdene som er ansatt i Tønsberg kommune.

Vassdragsvesenet (NVE) har beregnet at Aulielva årlig frakter vel 5000 tonn med jord ut i Tønsbergfjorden. Erosjonen forringer verdien av jordbruksarealene og bidrar til gjødsling av alger i elver, vann og til slutt sjø. *Eutrofi* (grad av næringsrikhet) oppstår ved for stor konsentrasjon av næringsstoffene fosfor og nitrogen, partikler og organisk stoff. I forbindelse med arbeid med vanddirektivet ble det utarbeidet et forurensningsregnskap (2012) av Statsforvalteren i Vestfold. Dette viser at jordbrukets arealer bidrar med 83 % av fosforutslippet og 90 % av nitrogen. Det er ikke tatt høyde for at vassdraget holder tilbake næringsstoffer (retensjon).

I prosjektet Frisk Oslofjord har både Havforskningsinstituttet og Norsk institutt for vannforskning beregnet at landbruket er den viktigste påvirkningen av vannkvaliteten i ytre Oslofjord. Det er registrert en økning i partikler i vannmassene langs kysten av Skagerak som gjør vannet brunere. Det er beregnet at klimaendringene fører til 15 % økt nedbør i forhold til normalen 1971-2000, og denne nedbørsøkningen er ventet i særlig grad vinter og vår. For kortvarige, intense nedbørsperioder har området nær Oslofjorden landets høyeste nedbørverdier. Slike episoder vil øke vesentlig både i intensitet og hyppighet, i følge prognoser. I rapporten M-1501/2019 «Forslag til helhetlig plan for Oslofjorden» foreslår Miljødirektoratet begrensninger for høstpløying gjennom fastsettelse av forskrift. Å la være å

pløye kornåkeren om høsten er sammen med etablering av fangvekster det viktigste tiltaket for å redusere avrenning av partikler og næringssalter, fremkommer det i rapporten. Selv om jordbruket gjennomfører miljøtiltak viser forskning fra Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) at mer nedbør og ustabile vintre likevel har gitt økt avrenning som kamuflerer effekten av iverksatte tiltak. Landbruket har i hovedsak fire virkemiddelordninger.

1. Produksjonstilskudd (PT) gis i praksis til alle som driver jordbruk. Dette er både et næringstilskudd og et tilskudd som setter krav til å ivareta miljøverdier. Det er for eksempel satt krav til en minimums bredde på kantsonen langs bekker.
2. Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) har som formål å fremme natur- og kulturminneverdiene i kulturlandskapet og redusere forurensningen fra jordbruket. Det kan blant annet søkes om midler til utbedring av hydrotekniske anlegg og fangdammer og erosjonssikring langs vassdrag.
3. Regionalt Miljøprogram (RMP) gir finansiering av bl.a. erosjonsforebyggende tiltak (utsatt jordarbeiding i korn/overvintring i stubb, varige grasdekte soner langs vassdrag etc.).
4. Statsforvalteren innføre regional forskrift som pålegger visse miljøtiltak for områder som er særlig utsatte, f.eks. forbud mot høstpløying i erosjonsklasse 3 og 4, og påbud om ekstra vegetasjonssoner mot vassdrag. I desember 2022 ble det startet en prosess med å avklare om det skal innføres forskrift, og hva den i såfall skal innholde. Østfold og Akershus innførte forskrift fra 1.1.23.

Landbrukskontoret har sammen med Landbruksrådgivingen Viken (NLR) og med støtte fra Miljødirektoratet kjørt et eget prosjekt for økt bruk av fangvekster. Fangvekster reduserer erosjon og fører til karbonbinding. Prosjektet (2020-2024) går på å gjennomføre fagsamlinger og markvandring for bønder.. Kommunen har beregnet at i Tønsberg er det potensial for å binde inntil 6 tusen tonn CO² årlig gjennom økt bruk av fangvekster.

Greve biogass henter inn bioavfall for husholdninger og blander dette med husdyrgjødsel. I 2022 ble det produsert biogass som erstatter 10 millioner liter diesel, og det forventes en dobling de neste årene. Busser, avfallsbiler og melkebiler fra Tine kjører på biodiesel. Det er bygd veksthus for å utnytte overskudd av CO². Landbruket er med som leverandør av gjødsel der 46 bønder (2019) i nærområdet har tegnet avtale. En stor andel er tilhørende Tønsberg da det her er store jordbruksområder og det innebærer kort transport fra Taranrød. Etter lagring i gjødselkummer/laguner brukes bioresten som gjødsel og spres via slangespredere. Produksjonen av biogass reduserer også landbrukets klimautslipp i form av redusert metanutslipp og at det kan benyttes mindre mineralgjødsel.

Utfordringer:

I kommunen er det store områder med korn og åpenåkerkulturer. Dette gjør at mye areal blir liggende relativt erosjonsutsatt, med betydelige utfordringer knyttet til avrenning av jordpartikler og næringssalter. Samtidig må man ha med seg at dette er områder med en stor matproduksjon, som er en svært viktig interesse, med stor samfunnsnytte og politisk legitimitet.

Hovedutfordringen når det gjelder landbruksrelatert forurensning er å unngå erosjon og tap av jordpartikler, fosfor, nitrogen, organiske stoffer og rester av plantevernmidler. Dette fører bl.a. til dårligere vannkvalitet og til oppblomstring av alger og til gjengroing av innsjøer. Sett i lys av dette, bør tilskudd gis til tiltak som fører til redusert miljøbelastning på vassdragene og prioriteres i SMIL-tildelingene. Eksempler på aktuelle tiltak er:

- Sikring av elve- og bekkekanter, f.eks. treplanting eller steinsetting.
- Avskjæringsgrøfter og kummer mv. for å lede overflatevann.

- Anlegge fangdammer og tømning av disse.
- Utbedring og sikring av grøfteutløp.
- Lukkede gjødsellagre.

I tillegg vil tilskudd til bedre drenering føre til redusert fare for erosjon og utvasking av næringsstoffer. Videre tyder forskning på at godt drenert jord slipper ut betydelig mindre lystgass (N_2O) enn vannmetta jord. Lystgass er en sterk drivhusgass.

3.1.6. Skogbruket:

Fig 8. Ungskogpleie er helt nødvendig om en vil ha granskogen fram. Foto Rune Nordeide.

Skogbrukstilskuddet skiller seg litt fra SMIL-ordningen ettersom det kan gis både til *næringsformål* og *miljøtiltak*. Derfor blir det i dette kapittelet også en kort beskrivelse av næringsutfordringer for skogbruket. I dag er dette de vanligste formålene å gi tilskudd til; ungskogpleie, skogsbilveier og kompensasjon for bortfall av hogst i nøkkelbiotoper. Det er bare det siste som kan regnes som miljøtiltak. Forskriften åpner for å gi tilskudd til langt flere tiltak, men ungskogpleie har vært regnet som det tiltaket som er mest kritisk i forhold til skogbehandling. Tildelt kvote fra Statsforvalteren gir ikke rom for å holde 40 % tilskudd til ungskogpleie og bilveier samtidig som det gis tilskudd til andre tiltak. Mulige andre tiltak er hestedrift, planting, utdrift av bioenergivirke, markberedning, tynning, gjødsling, skjøtsel av kantsoner og tilskudd til traktorveier.

Skogene i kommunen er kartlagt gjennom såkalte områdetakster for tidligere Re og Tønsberg kommuner. Tall fra disse takstene viser at skogarealer er 141 500 daa eller litt større enn jordbruksarealet. I nasjonal sammenheng er det spesielt at en så stor andel som 57 % av skogmarka har høy *bonitet* (Re) som er et begrep for å beskrive markas evne til å produsere skog. Det er også spesielt at lauvskogandelen er hele 41 % av den totale kubikkmassen som er beregnet til 1,9 millioner kubikkmeter. Gran og furu utgjør henholdsvis 46 % og 12 %. I 2022 ble det hogd 50 000 m³ i kommunen. Til sammenligning tar en fullasta tømmerbil med henger 50 m³ - altså 1000 billass eller 41 km om de står helt tett. Av dette var 7 % furu, 27 % lauv- og vedtømmer og 66 % gran. Samme år ble det plantet 194 000 granplanter.

Berggrunnen, marine avsetninger og klima gir viktige føringer hva slags skog vi får. Men skogeieren kan også påvirke gjennom hogstføring, foryngelse og stell av ungsbogen. Oftest vil en få best kvalitet om en jobber på lag med naturen. Alle de norske treslagene vokser i Tønsberg, men det er i praksis bare gran og litt furu som blir plantet. De andre treslagene blir forynget gjennom naturlig foryngelse, mer eller mindre bevisst.

Siden 1950- tallet blir det meste av skogen drevet som bestandsskogbruk. Det vil si at det ikke hogges ut enkelttre, men hele felt på for eks 10 daa. Etter hogst blir feltet forynget ved planting og deretter følger flere runder med ungsogpleie -om en vil ha grana fram. Det er det siste som er hovedutfordringen i Tønsberg, at mye ungsog av gran ikke blir stelt. Da vil et av lauvtreslagene dominere, og uten god skjøtsel blir kvaliteten lav. I Tønsberg er det potensial for å drive fram lauvskog som kan brukes til materialer. Det er særlig ask, eik, bjørk og osp som har god egnethet. Lauvskogbruket sliter med tre forhold; små kvanta til sagtømmer fra den enkelte hogst, lav kvalitet og at det for tiden nesten ikke er lauvskogbruk i Norge. Derfor går det aller meste av lauvvirke til ved eller bioenergi. Også produksjon av gran har utfordringer. Det viser seg at gran fra plantefelt ikke har så utholdende vekst i vår del av landet. Granskogen tørker etter billeangrep og råte, og feltene må hogges før de er helt utvokste. Likevel er granskogen det klar økonomisk viktigste treslaget i kommunen.

Tønsberg ligger sentralt i forhold til virkesindustri. I Hof ligger et av landets største sagbruk som skjærer gran, og i Kvelde og Larvik er høvlerier og anlegg for overflatebehandling. Massevirke blir eksportert til Sverige/Tyskland eller sendt til Borregaard sitt anlegg for bioraffineri. Lauvvirke som ikke blir opparbeidet til ved av den enkelte gårdbruker, blir foredlet til fyringsflis av Fanebust as på Semb som bl.a. varmer opp flere skoler i Tønsberg. De beste kvalitetene av lauvtømmer går til Øystein Almenning sitt sagbruk på Barkåker. *Emne3* skjærer virke til båtbygging, og tar spesialoppdrag for arkitekter. De skjærer inntil 30 ulike treslag, og utvider produksjonen.

Utfordringer:

Mange av de mer enn 900 skogeiendommene er svært små, og har begrenset inntektsmessig betydning for den enkelte. Likevel er tømmerressursen viktig regionalt, og absolutt en del av det grønne skiftet.

Det er foryngelsesplikt etter hogst, likevel er det noen som ikke planter til. Da vokser feltene til med hassel og hyll eller virke som ikke er egnet til annet en ved. Om felter er tilplantet, men ikke blir fulgt opp med rydding og ungsogpleie, fører det til samme resultat.

Mange beiter ble tilplantet på 50-60 tallet da antall bruk med husdyr gikk ned. Disse feltene er nå avvirket. Fordi mange har startet med ammekyr, tar de i bruk diss områdene som beite. Dersom beite igjen vil opphøre, er det viktig at feltene tilplantes.

Skogsbilveinettet i Tønsberg er etter forholden ikke så stort. Det er et godt utbygd offentlig veinett som benyttes som leggplass for tømmer. I tillegg benyttes jorder og gårdsveier som tømmerlegge. For trafiksikkerhet og framkommelighet er det viktig å få flyttet tømmerlegge vekk fra offentlige veier. Det er heller ikke gunstig å kjøre tunge skogsmaskiner over jordene. Derfor bør det investeres i korte skogsbilveier med snuplasser for tømmerbiler.

Ved hogst er det utfordringer med å ta hensyn til friluftsliv, kantsoner mot vassdrag og unngå at de mer enn 200 nøkkelbiotopene i kommunen blir forringet. Se mer om dette i kapittel 3.1.2.

4. Prioriteringer 2023 – 2026

For alle ordningen, søkes det ved å gå inn på Landbruksdirektoratets hjemmeside og videre til *digitale tjenester*. Her framkommer også vilkårene for den enkelte ordning. Alle tilskudd er avhengig av at kommunen har tilgjengelig tilskuddsramme fra staten. Staten kan fastsette endringer i forskrift eller rundskriv som kan begrense hva kommunen kan innvilge tilskudd, og da vil evt. nye statlige føringer gå foran denne planen. Nedenfor følger en kort oversikt over tilskuddsberettigede tiltak med tilskuddssatser, prioriteringer og retningslinjer.

Tiltak – DRENERING AV JORDBRUKSJORD	Tilskuddssats
1. Systematisk drenering, ny tilskuddssats fra 1. juli 2023	Inntil Kr 4000/daa
2. Annen grøfting (usystematisk)	Inntil Kr 61/m (begrenset oppad til kr 4000/daa)

Vilkår: Tilskuddet kan innvilges både til eier eller leier av jordbruksareal som dreneres. Ved knappe rammer vil kommunen prioritere søknader med potensial for høy jordbruksproduksjon eller tiltak som reduserer risikoen for erosjon. Det vises for øvrig til Forskrift om tilskudd til drenering av jordbruksjord, og gjeldende rundskriv.

Søknadsfrist: Søknadene behandles fortløpende.

Tiltak i BEITEOMRÅDER	Tilskuddssats (av godkjent kostnadsoverslag)
1. Investeringer knyttet til faste installasjoner • Sanke- skilleanlegg • Ferister av godkjent fabrikat eller bygd etter standardtegninger • Sperregjerder (ikke ordinær inngjerding) • Bruer dimensjonert for føring av beitedyr	Inntil 50%
2. Investering knyttet til teknologi • Elektronisk overvåkingsutstyr (radiobjeller, lammenoder, merkesavlesere, findmysheep, NoFence, mv.)	Inntil 70% (inntil 50% av dyra)

Vilkår: Beitelag og andre former for organisert samarbeid der det drives næringsmessig beitedrift vil bli prioritert. I spesielle tilfeller kan søknader fra enkeltforetak vurderes. Det vises for øvrig til Forskrift om tilskudd til tiltak i beiteområder med tilhørende rundskriv.

Søknadsfrist: 1. april

prioritet	Tiltak – SPESIELLE MILJØTILTAK I JORDBRUKET	Tilskuddssats
1	Bedring av vannkvalitet i vann og vassdrag. • Utbedring og supplering av hydrotekniske anlegg (rørgater, kummer, grøfteutløp/inntak, avskjæringsgrøfter, etc.). • Graving av åpne kanaler til erstatning for eksisterende bekkelukkinger for å redusere erosjon og øke vannløpets selvrensingsevne. Etablering og tømming av fangdammer samt våtmarker som rensetiltak. • Erosjonssikring av elve- og bekkekanter, flomdempende tiltak mm. Etablering av vegetasjonssoner for å redusere skadelig virkning av erosjon og arealavrenning (i skråninger, fangdammer/våtmarker og langs vassdrag). • Tiltak mot avrenning fra veksthus – oppsamlingsanlegg, rensetiltak mv. for å redusere avrenning, ref NLR prosj. • Planlegging- og tilretteleggingsprosjekter av fellesprosjekt for å forebygge avrenning/forurensing/erosjon	Inntil 70% Inntil 70 % Inntil 70% Inntil 50 % Inntil 100 %
2	Biologisk mangfold (utvalgte og trua naturtyper) • Istandsetting av verdifull hagemark, naturbeitemark, slåttemark og hule eiker. • Pollinerende insekter (istandsetting av kulturlandskap og tilrettelegging for pollinatorer i jordbruket) • Fjerning av fremmede skadelige arter i jordbrukets kulturlandskap ref. Statsforvalterens handlingsplan	Inntil 50% Inntil 50 % Inntil 70 %
3	Kulturlandskapstiltak og friluftsliv (istandsetting) • Vegetasjonsrydding • Piggtrådfjerning • Fysiske gjerder -ordinær inngjerding –GPS klave kan vurderes • Turstier i jordbrukslandskapet – etablering og istandsetting	Inntil 35 % Inntil 35 % Inntil 35 % Inntil 50 %
4	Restaurering av gamle gårdsmiljøer og bygninger (istandsetting av eksisterende verneverdige bygninger i samråd fylkeskommunen. • Tilskuddet gis kun til tak og bærende konstruksjoner (grunnmur, reisverk, osv.)	Inntil 35 % begrenset til kr 50 000 pr bygning/anlegg
5	Istandsetting og synliggjøring av kulturminner og kulturmiljøer • Gravhauger, hustuffer m.m.	Inntil 35 %
6	Øvrige tiltak • Tak til gjødselkum • Andre SMIL- tiltak som kan støttes i henhold til kommunens tiltaksstrategi for SMIL. <i>F.eks.: Tak til gjødselkum, flomdempende tiltak, miljøplantinger, planleggings- og tilretteleggingsprosjekter som leder fram til konkrete tiltak (unntatt hydroteknisktiltak), m.m.</i>	Inntil 35 % begrenset til kr 50 000 Vurderes iht. lokal tiltaks-strategi og gjeldende regelverk

Søknadsfrist: Søknadene behandles fortløpende, men saker med lav prioritet kan bli lagt på vent til slutten av året for å avklare om det er igjen midler. Dersom det er knapphet på midler, vil tilskuddsprosenten måtte senkes i den enkelte sak

Vilkår: Det vises til vilkår som framgår av landbruksdirektoratets hjemmeside. Også *Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket* med tilhørende rundskriv gir nærmere informasjon om ordningen. For tiltak beskrevet under 1. prioritet, kan det settes vilkår om etablering av kantsone (RMP) mot vassdrag. For Tønsberg settes det et tak på kr 400 000 i tilskudd til enkelttiltak.

Tiltak – UNGSKOGPLEIE	Tilskuddssats
Ungskogpleie	Inntil 40 %

Vilkår: (ikke uttømmende). Gjelder avstandsregulering og lauvrydding i hogstklasse 2.

Søknadsfrist: Søknadene behandles fortløpende med siste frist 15. november.

Tiltak – Tilskudd for UTFØRT SKOGKULTUROPPDRAG FOR ANDRE	Tilskudd
Utført ungskogpleie for andre skogeier	Inntil kr 1500 pr oppdrag/skogeier

Vilkår: (ikke uttømmende)

- Det kan ikke gis tilskudd til oppdrag enkeltpersonforetak eller entreprenør har utført på egen eiendom.
- Det skal sendes inn ett skjema som gir nærmere opplysninger om hva som kreves.

Mer informasjon: <https://www.Statsforvalteren.no/vestfold-og-telemark/landbruk-og-mat/skogbruk/skogkultur/>

Søknadsfrist: 20. november

Tiltak – SKOGSBILVEIER	Tilskuddssats
Skogsbilveier veiklasse 3 og 4 (ombygging og nyanlegg)	Inntil 40 % *
Veibruer på skogsbilveier (ombygging og nybygging)	Inntil 50 % *
Flaskehalsutbedring av skogsbilveier	Inntil 40 % *
Veiplanlegger (inntil ett dagsverk)	100 %

* Avtale med godkjent veiplanlegger om oppfølging av hele veiprojektet fram til ferdig godkjenning kan inngå i grunnlaget for tilskudd.

Vilkår: I sin håndhevelse av tilskuddet vil kommunen legge vekt på føringer utarbeidet av Statsforvalteren.

Søknadsfrist: Ved tilgjengelig ramme, behandles søknadene fortløpende med siste frist 20. nov.

5. Vedlegg

Retningslinjer for søknader om tilskudd til bygging og ombygging av skogsveier i Tønsberg kommune

Retningslinjer for søknader om tilskudd til bygging og ombygging av skogsveier i Tønsberg kommune

Bakgrunn:

Statsforvalteren krever mer detaljerte retningslinjer for behandlingen av tilskuddssøknader til skogsbilveier. Dette dokumentet er et svar på dette. Retningslinjene vil gjelde for samme periode som tiltaksstrategien. Retningslinjene er ikke endret siden 01.10.2020 da det lokale kontaktutvalget for skogbruket fikk tilsendt saken på høring.

Regelverk

Kommunene har fra 01.01.2020 fått overført oppgaver med forvaltning av tilskudd til skogsveier og drift med taubane o.a., jf. endringsforskrift fastsatt 04.10.2017 av Landbruks- og matdepartementet med hjemmel i skogbruksloven. Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket inneholder bl.a. følgende om tilskudd til veibygging, jf. forskriftens § 3, § 5 og § 9:

Det kan gis tilskudd til nybygging eller ombygging av eksisterende skogsveier når dette bidrar til helhetsløsninger som gir grunnlag for utnyttelse av skog- og utmarksressursene.

Det kan bare gis tilskudd til veier som er godkjent etter den til enhver gjeldende forskrift om planlegging og godkjenning av landbruksveier (landbruksveiforskriften), eller etter plan- og bygningslovens bestemmelser.

Veiene skal bygges i samsvar med gjeldende normaler for landbruksveier med byggebeskrivelse, fastsatt av Landbruksdepartementet 1. juni 2013 med endringer august 2016.

Før anleggsarbeidet settes i gang skal det foreligge en byggeplan som kommunen har godkjent.

Det er et krav at veien blir vedlikeholdt til den standard som den ble opprinnelig bygd.

Det kan settes vilkår for utbetaling av tilskudd til det enkelte tiltak, vilkårene må være i samsvar med tiltakenes formål.

Ved fellestiltak skal det foreligge en skriftlig avtale mellom deltakerne om fordeling av kostnader og ansvar i forbindelse med tiltakets gjennomføring, og evt. vilkår som blir knyttet til senere oppfølging og vedlikehold.

Det kan fastsettes søknadsfrist når det er hensiktsmessig ut fra prioritering av tilskudd.

Utgifter til planlegging som står i rimelig forhold til kostnadene med tiltaket, kan inngå i tilskuddsgrunnlaget.

Minst 10 % av tilskuddet holdes tilbake inntil arbeidet er fullført og sluttregnskapet er godkjent.

Behandling og prioritering av søknadene skal samtidig foregå ut fra forskriftens formål, jf. forskriftens § 1 som inneholder følgende:

«Formålet med tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket er at det ut fra regionale og lokale prioriteringer blir stimulert til økt verdiskaping i skogbruket, samtidig som miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivaretatt og videreutviklet.»

Informasjonskilder

Informasjon om planlegging, søknader om bygging, søknader om tilskudd og gjennomføring av bygging mv. er tilgjengelig på følgende nettsteder:

- Landbruksdirektoratet – www.landbruksdirektoratet.no
- Skogkurs – www.skogsvei.no

Krav til søknaden

Søknad om tilskudd til veibygging skal skrives på skjema LDIR-903 (SLF-903) utarbeidet av Landbruksdirektoratet (LDIR) www.landbruksdirektoratet.no, jf. lenke til skjema LDIR-903 <https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/skogbruk/ordninger-for-skogbruk/tilskudd-til-veibygging-i-skog>. Søknaden skal inneholde følgende:

Byggeplan:

Byggeplan for skogsveien skal godkjennes av kommunen og legges ved søknaden om tilskudd. Byggeplanen skal inneholde viktige detaljer for gjennomføring av prosjektet, byggekvalitet og kostnader. Krav til innholdet og detaljeringsgraden i byggeplanen vil variere med størrelsen og vanskelighetsgraden av prosjektet, jf. krav til byggeplan på skjema LDIR-903 Søknad om tilskudd til veibygging.

En byggeplan skal inneholde arbeidsbeskrivelse, oppgave over planlagt tykkelse på bærelag og evt. forsterkingslag og avrettingslag, massekvalitet, massesortiment og spesifisert kostnadsoverslag. «Normaler for landbruksveier med byggebeskrivelse» fra Landbruks- og matdepartementet er å oppfatte som minimumskrav i de enkelte veiklassene, mens byggeplanen i tillegg skal ta hensyn til lokale forhold og byggeteknikk. Bruer skal inneholde nødvendige skisser og tegninger av brukar og bru og angi lengde og bygges og dimensjoneres i samsvar med typetegninger for bruer på landbruksveger utgitt av Skogkurs, Statens Vegvesens Håndbok 185 og Inspeksjon av bruer på landbruksveier – Håndbok (utgitt av Skogkurs).

Byggeplan som ligger til grunn for søknaden om tilskudd bør være utarbeidet av veiplanlegger eller personer med tilsvarende kompetanse, skal kvalitetssikres av kommunen og inneholde følgende:

Senterlinje

For nyanlegg: Stukket senterlinje i terrenget, dokumentert og inntegnet på kart.

For ombygginger: Stukket senterlinje kun der hvor veien fraviker eksisterende trasé.

Detaljkart

Kart med veiens beliggenhet på detaljkart i målestokk 1:10 000 eller større.

Lengdeprofil

Lengdeprofil kan unntas fra byggeplanen for veier uten kritiske stigningsforhold. Med kritiske stigningsforhold menes stigninger nærmere maksimal tillatt stigning enn 2 %. På rette strekninger under 60 meter kan lengdeprofil unntas uavhengig av stigning.

Tverrprofiler for masseberegning

For mindre anlegg kan det gjøres unntak fra denne bestemmelsen.

Arbeidsbeskrivelse

Detaljert arbeidsbeskrivelse kan erstattes av generelt tverrprofil med angivelse av massekvaliteter og lagtykkelse for bærelag og evt. forsterkingslag og avrettingslag for hele veien eller for de enkelte strekninger med lik oppbygging og byggemetode.

Stikkrenneplan

Stikkrenneplanen skal angi plassering av stikkrenner, dimensjon og skråstilling på detaljkart.

Spesifisert kostnadsoverslag på grunnlag av mengdeoversikt

Spesifisert kostnadsoverslag skal fylles ut på regneark eller skjema utarbeidet av Fylkesmannen i Vestfold og Telemark (jf. www.fylkesmannen.no/nb/vestfold-og-telemark) eller annet oppsett med spesifikasjoner tilsvarende skjemaene «Anbud for utførelse av skogsveianlegg» (utgitt av Skogkurs) og «Normalkontrakt for utførelse av skogsveianlegg» (utgitt av Skogkurs).

Kostnadsoverslag ut fra byggekostnad pr. løpemeter (l.m.) kan brukes der denne kostnaden kan fastsettes ut fra byggemetode, byggeplan med spesifisert mengde, enheter og lokalt prisnivå.

Gjennomføring av bygging

For gjennomføring av skogsveiprosjekter er det nødvendig med byggeledelse med oppfølging av prosjektet underveis. Person eller foretak som er ansvarlig for byggeledelse skal merkes av i søknaden, enten dette er veiplanlegger, foretak eller annen person.

Avtaler ved fellestiltak

Når veger bygges som fellestiltak skal det foreligge en skriftlig avtale mellom deltagerne om fordeling av kostnader og ansvar i forbindelse med tiltakets gjennomføring. I tillegg skal det settes vilkår for hvordan oppfølging og vedlikehold av vegen skal følges opp.

Oversiktskart

Kart i målestokk 1:50 000 med avmerket skogområde som veianlegget omfatter, hele nytteområdet eldre veier i eller nær området, veiens startpunkt (merkes 0) og veiens endepunkt (merkes X), jf. også søknadsskjema LDIR-903 for detaljert inntegning.

Godkjenning

Godkjenning av søknad om bygging eller ombygging av skogsveien skal foreligge før tildeling av tilskudd.

Stikkrenner

Stikkrenner skal dimensjoneres etter nedbørs- og avrenningsforholdene ved minst 25 – 50 årsflommen (Q_{25-50}) i det aktuelle området. Minste tillatte indre diameter settes til 400 mm siden Vestfold og Telemark inneholder nedbørrike områder og store deler av skogsbilveinettet er knyttet til bratt terreng. I risikoområder for løsmasseskred er det viktig å bruke kort avstand mellom stikkrenner, rør med tilstrekkelig dimensjoner og samtidig søke å opprettholde naturlige vannveier.

Byggestart

Bygging av nye og ombygging av skogsveier skal ikke være påbegynt før søknad om tilskudd er behandlet av kommunen. Kommunen kan i spesielle tilfeller gi forhåndsgodkjenning til igangsetting av byggearbeidene når søknad om tilskudd med byggeplan foreligger.

Prioritering av skogsveier med tilskudd

Tønsberg kommune legger spesielt vekt på følgende forhold for prioritering av søknader om tilskudd til bygging av skogsveier, jf. forskriftens § 3:

Veistandard

Skogsbilveier prioriteres med tilskudd, og bilveier med høy bæreevne for transport med tømmerbil med henger hele året (forutsatt at veien er fri for is og snø) gis høyest prioritet. Dette er landbruksveier i veiklasse 3 og 4, skogsbilveier som skal tåle trafikkbelastning av tunge kjøretøy, høy utkjøringsintensitet fra skogsdrifter med stor mengde tømmer og som gir permanente veier med lavere framtidige vedlikeholdskostnader.

Traktorveier / driftsveier

Det gis ikke tilskudd til traktorveier / driftsveier.

Lønnsomhet

Lønnsomhetsvurdering kan bli lagt til grunn for fastsetting av tilskuddssats. Skogsveier som ikke gir grunnlag for regningssvarende drift på kort eller lang sikt, inkludert veiens byggekostnader, skal normalt ikke tildeles tilskudd.

Skoginteresser i veien

Andel skogbruksinteresser i skogsveien prioriteres med tilskudd framfor andre landbruksinteresser. Skogsveier som blir mulig å bygge som følge av bidrag fra andre interesser kan prioriteres dersom andre interesser ikke legger vesentlige begrensninger på bruk av veien til skogbruk og skogsdrift, og økonomisk drivbar skog utgjør en viktig del av veiens dekningsområde.

Skogbruksinteresser utgjør tilskuddsgrunnlaget for skogsveien.

Strekningsvis og punktvis ombygging (flaskehalsutbedring)

Strekningsvis og punktvis ombygging av eksisterende veier som ellers tilfredsstiller kravene til aktuell veiklasse kan prioriteres med tilskudd.

Andre forhold og forutsetninger for tildeling av tilskudd

Veiplanlegger

I vedtaket om godkjenning av bygging av skogsveier kan kommunen sette vilkår om at det skal brukes godkjent veiplanlegger ved utarbeiding av byggeplan.

Kommunen kan sette av midler til dekning av inntil ett dagsverk pr. veianlegg uavhengig av om veien blir bygget eller ei.

Kostnader til veiplanlegging og oppfølging fram til ferdig godkjent vei ut over ett dagsverk, kan inngå i kostnadsgrunnlaget for beregning av tilskudd.

Tiltak på deler av skogsveianlegg (flaskehalsutbedring)

Tiltak som ombygging av del av skogsvei, som heving av bæreevne over strekning, utbedring av kurve, avkjørsel, stigning, veibredde, stikkrenne, bru mv. kan tildeles tilskudd dersom øvrig del av veianlegget har tilfredsstillende standard og vedlikehold, og tiltaket for øvrig oppfyller formål med tilskudd til veibygging.

Avkjøringslommer (flaskehalsutbedring)

Det kan gis tilskudd til avkjøringslommer fra offentlig vei der formålet er opplasting av tømmer. Med avkjøringslomme menes her avkjørsel med vendehammer, avkjørsel inn til rundkjøring eller enveis avkjørsel inn til og ut fra lunneplass. Avkjøringslommer bygges så både tømmer lunnes og tømmerbil laster tømmer i sikker avstand fra offentlig vei. For avkjøringslommer legges det vekt på at planleggingen skjer i samsvar med veimyndighetene.

Minimumskostnad

Minimumskostnad for søknad om tilskudd til bygging og tiltak på skogsveier settes til kr 80 000. I særlige tilfeller ved flaskehalsutbedring (punkttopprusting) kan dette fravikes.

Fastsetting av prosentsats for tilskudd

Tilskuddsbeløpet beregnes ut fra en fastsatt prosentsats for det enkelte veianlegg. Prosentsatsen kan variere mellom de enkelte år avhengig av søknadsmengde og tilgjengelige midler for Vestfold og Telemark. Følgende forhold legges vekt på ved fastsetting av størrelsen på prosentsats for tilskuddet:

Produktivt skogareal

Størrelsen på produktivt skogareal i veiens dekningsområde.

Kubikkmasse

Kubikkmasse i hogstklasse 4 og 5, eldre produksjonsskog og hogstmoden skog, i veiens dekningsområde.

Veiklasser for bilveier og byggeteknikk

Tilskuddsprosenten fastsettes for de ulike veiklasser etter følgende prioritet:

Helårs bilvei – prioritet 1

Helårs bilvei med høy standard som skal kunne trafikkeres med lass hele året og når veien er fri for is og snø. Dette er skogsbilveier som bygges i samsvar med veiklasse 3 og 4 etter Normaler for landbruksveier. En helårs bilvei skal tåle stor trafikkbelastning av tunge kjøretøyer i perioder med intensiv utkjøring av tømmer og bygges eller ombygges med sprengt fjell både for forsterking av underbygning og i veikroppen, og samtidig framstår som varig tiltak.

Bilveier med begrensninger i teleløsnings- og nedbørsperioder – prioritet 2

Bilvei som skal kunne trafikkeres med lass hele året med begrensninger i teleløsningsperioden og i perioder med spesielt mye nedbør. Dette er skogsbilveier beregnet for moderat til lavt trafikkgrunnlag.

Byggeteknikk og kvalitet

Skogsveier bygd med bærelags- og slitelagskvalitet av knust fjell på enten fjellskjæring, steinfylling eller duk/geonett gis prioritet ved fastsetting av tilskuddsprosent.

Bruer

Ombygging av bruer på eksisterende skogsbilveinett prioriteres med tilskudd.

Trebruer

Bruk av tre som byggemateriale i bruer vil bli prioritert mht. tilskuddsnivå.

Samarbeidstiltak

Skogsveier hvor planlegging og bygging gjennomføres som fellestiltak gis prioritering ved fastsetting av tilskuddsprosent.

Tilskuddsnivå

Følgende tilskuddsnivå brukes som retningsgivende ved fastsetting av tilskuddsprosent:

Tiltak	Prosentstiltak tilskudd
Skogsbilveier veiklasse 3 og 4 (nyanlegg)	Inntil 40 %
Skogsbilveier veiklasse 3 og 4 (ombygging)	Inntil 40 %
Veibruer på skogsbilveier (ombygging og nybygging)	Inntil 50 %
Flaskehalsutbedring av skogsbilveier	Inntil 40 %
Veiplanlegger (inntil ett dagsverk)	100 %

Frister for innsending og behandling av søknader

Søknader behandles fortløpende.

Innsending av søknad om tilskuddSøknad fra skogeier(e)

Skogeier sender søknad om tilskudd med nødvendige vedlegg til kommunen. Der det er flere interessenter i veien, skal søknad om tilskudd være signert av alle interessentene. Søknader fra organiserte veilag/veiforeninger signeres av veiformann/leder.

Søknad om tilskudd med vedlegg sendes til kommunen på e-post:

postmottak@tonsberg.kommune.no

eller pr post til:

Tønsberg kommune
Postboks 2410
3104 TØNSBERG